

ปัญหาความยากจนกับการปลูกฝิ่น บ้านนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ยุทธศักดิ์ ฉัตรแก้วภานนท์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นที่ต้นตอโดยการศึกษาถึงปัญหาความยากจนในพื้นที่บ้านนาเกียน ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพของพื้นที่บ้านนาเกียน 2) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคของพื้นที่บ้านนาเกียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่และการสร้างอาชีพทางเลือกใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ในอนาคต โดยใช้กระบวนการในรูปแบบของ Ethnography คือการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ใช้ชีวิตในบริบทของชุมชนเพื่อสังเกตการณ์เป็นระยะ ๆ ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ กุมภาพันธ์ 2561 ถึงธันวาคม 2563 งานวิจัยพบว่า บ้านนาเกียนมีอุปสรรคของพื้นที่คือปัญหาด้านการคมนาคม การขาดเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน รวมถึงความไม่เหมาะสมของพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนที่นำไปสู่ปัญหาการปลูกฝิ่นในพื้นที่ ขณะเดียวกันบ้านนาเกียนมีศักยภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของพื้นที่ มีความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีจึงมีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก และเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อการสร้างอาชีพอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในเชิงเศรษฐกิจได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ความยากจน ปัญหาการปลูกฝิ่น การท่องเที่ยว อมก๋อยม เชียงใหม่

¹ อาจารย์ ดร. ภาควิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อีเมล: yuthasak.c@cmu.ac.th

Problems of Poverty and Poppy Plantations at Baan Nakian, Omkoi District, Chiang Mai Province

Yuthasak Chatkaewnapanon²

Abstract

This qualitative research is conducted in Baan Nakian, Amphor Omkoi, Chiang Mai Province. The research aims to the elimination of opium cultivation from its root course, the poverty. The research objectives are to evaluating the potentials and to analyzing the obstacles of the areas. By understanding what the potentials and the obstacles, we can help to develop the community and to build alternative careers more effectively. This research is a qualitative research, an ethnographic approach using participating observation. The research, conducted during February 2018 - December 2020, found out that Baan Nakian is facing a difficulty in its infrastructure. They also have no legal right over their own lands and properties, including low quality of their lands for agriculture. These obstacles lead to poverty and poppy plantations in the area. On the other hand, Baan Nakian has abundant environmental resources, strong leaders and actual cultural preservation, which provide opportunities to develop suitable tourism activities. Moreover, there are supports from outsides, and efficiency collaboration among the community memberships for economic opportunities in the future.

Keywords: Poverty, Poppy Plantations, Tourism, Omkoi, Chiang Mai

² Lecturer, Department of Tourism, Faculty of Humanities, Chiang Mai University Email: yuthasak.c@cmu.ac.th

1. บทนำ

พื้นที่ในเขตอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านการปลูกฝิ่น โดยการแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นที่ผ่านมา ทางคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ร่วมกับทหาร ลงพื้นที่สำรวจและตัดต้นฝิ่นในไร่ที่ชาวบ้านปลูกเป็นระยะเพื่อแก้ปัญหาที่ต้นตอของสาเหตุ ซึ่งผลลัพธ์ทางตรงจากการปฏิบัติงานของ ป.ป.ส. และทหาร คือ พื้นที่ปลูกฝิ่นลดลงเป็นจำนวนหลายร้อยไร่ แต่ผู้ปลูกฝิ่นกลับลักลอบวางป่าในพื้นที่อื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือการจากการเข้าถึงของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทำไร่ฝิ่นต่อไป และเมื่อ ป.ป.ส. และทหารทำลายไร่ฝิ่นใหม่อีกครั้ง ชาวบ้านก็จะบุกเบิกพื้นที่ป่าฝิ่นใหม่เพื่อทำไร่ฝิ่นอีก วนเป็นวัฏจักรเช่นนี้อยู่เรื่อยมา อย่างไรก็ตามการปราบปรามอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2558 ที่มีพื้นที่ปลูกฝิ่น 1,065.67 ไร่ ลดลงเหลือ 861.22 ไร่ ในต้นปี พ.ศ. 2560 (อ้างอิง โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการบูรณาการการทำงานตามแผนแม่บทการแก้ไขปัญหามัน ยาเสพติด และความมั่นคง พื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560)

ด้านปัญหาการเสฟฝิ่นที่เกิดขึ้นในอำเภออมก๋อย คือ ประชากรส่วนหนึ่งเสฟฝิ่นที่ตนเองปลูก และอีกส่วนหนึ่งจะซื้อฝิ่นที่ปลูกในพื้นที่มาเสฟ โดยกลุ่มอายุผู้เสฟฝิ่นจะมีทั้งวัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ส่วนเพศที่เสฟส่วนใหญ่คือเพศชาย การที่ผู้เสฟฝิ่นส่วนใหญ่เป็นวัยทำงานเป็นหลัก ทำให้ปัญหาการเสฟฝิ่นส่งผลกระทบต่อแรงงานภาคเศรษฐกิจของพื้นที่เป็นอย่างมาก ส่วนการค้าฝิ่นที่เป็นปัญหาของพื้นที่มาอย่างยาวนาน นั้น พบว่าฝิ่นส่วนใหญ่จะถูกกระจายขายภายในอำเภออมก๋อย และอีกส่วนหนึ่งจะถูกส่งไปขายยังจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ผลจากการที่รัฐบาลดำเนินนโยบายอย่างเข้มงวดเพื่อปราบปรามและลดพื้นที่การปลูกฝิ่น ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ซึ่งเคยมีรายได้หลักจากฝิ่นได้รับผลกระทบเป็นอย่างยิ่ง (อ้างอิง โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการบูรณาการการทำงานตามแผนแม่บทการแก้ไขปัญหามัน ยาเสพติด และความมั่นคง พื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560)

ภาครัฐพยายามแก้ปัญหาการขาดแคลนรายได้หลักของคนในอำเภออมก๋อย เพื่อการแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างถาวร โดยการจัดให้มีโครงการสร้างอาชีพทางเลือกอื่นให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่าโครงการต่าง ๆ ที่รัฐพยายามส่งเสริมตั้งแต่อดีต ยังไม่สามารถสร้างรายได้ที่เพียงพอให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้ ทำให้ปัญหาของการปลูกฝิ่นไม่สามารถขจัดให้หมดสิ้นไปได้ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550) ซึ่งการแก้ปัญหา ยาเสพติด และความยากจนในพื้นที่จากการสร้างอาชีพทางเลือกใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจในศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน เพื่อให้การวางแผนพัฒนาอาชีพในชุมชน และส่งเสริมรายได้ของคนในพื้นที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งเป็นโครงการวิจัยนำร่องในพื้นที่บ้านนาเกียน ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2561 – ธันวาคม 2563 ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของหน่วยงานเครือข่ายปราบปรามและแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นในพื้นที่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดความยากจนซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาการปลูกฝิ่น และมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1). ประเมินศักยภาพของพื้นที่บ้านนาเกียน และ 2).

วิเคราะห์อุปสรรคของพื้นที่บ้านนาเกียน เพื่อที่หน่วยงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุดนี้ในการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

1.1 ความยากจนในสังคมไทย

แนวการศึกษาสาเหตุของความยากจนในทางโครงสร้าง มองว่าความยากจนในสังคมไทยเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดจากปัญหาในระดับโครงสร้างของสังคมที่ซับซ้อน ที่แต่ละบุคคลหรือชุมชนอาศัยอยู่ และส่งผลให้หลาย ๆ คนในสังคมปัจจุบันกลายเป็นคนยากจน ที่มีระดับรายได้เพื่อการบริโภคที่ต่ำกว่า “เส้นความยากจน” (World Bank, 2008; สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546) โดยของประเทศไทยวัดจากรายได้ไม่เกิน 3,147 บาทต่อคนต่อเดือน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

โดยปัญหาเชิงโครงสร้างไม่ว่าจะเป็นระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบอำนาจนิยมและการเล่นพวกพ้อง หรือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผูกขาด (วิทยากร เชียงกูล, 2547) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้คนที่ไม่มีเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับผู้ใดขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ

แม้กระทั่งระบบสวัสดิการของรัฐที่ไม่เอื้อให้ปัจเจกบุคคลสามารถทำงานได้เต็มสมรรถภาพเนื่องจากเป็นผู้ทุพพลภาพ หรือต้องพะวงพะวังกับการดูแลคนแก่หรือผู้พิการ ก็เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่เกิดจากการบริหารจัดการจากภาครัฐ

นอกจากนี้ปัญหาการว่างงาน การถูกกดค่าแรง รวมถึงการถูกอาร์ตเอาเปรียบจากนายจ้างเป็นต้น (คณะกรรมการการการปกครอง วุฒิสภา, 2545) ก็สร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ที่ช่วยตอกย้ำปัญหาในระดับโครงสร้างทางสังคม และเป็นแรงกดดันที่ทำให้ปัญหาความยากจนทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในสังคมปัจจุบัน (ศุภเจตน์ จันทรสาส์น, 2551)

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการวิเคราะห์และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาความยากจนที่เกิดในเชิงโครงสร้างแล้วนั้น และมีความพยายามในการแก้ไขโดยการพยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม การเปลี่ยนกรอบคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบ ทิศทาง รวมถึงทัศนคติของคนในสังคมต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่ปัญหาความยากจนก็ยังคงมีอยู่ และฝังลึกในสังคมไทยตลอดมา (กฤษฎา บุญชัย, 2541; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543; บทความบรรณาธิการ สยามรัฐออนไลน์, 2560; ประเวศ วะสี, 2543)

นอกจากความพยายามในการแก้ปัญหาความยากจนที่ต้องจัดการแก้ไขเรื่องโครงสร้างแล้ว การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขในแบบสังคมสงเคราะห์ (บทความบรรณาธิการ สยามรัฐออนไลน์, 2560) ก็เป็นอีกทางเลือกที่จะส่งผลโดยตรงในระดับบุคคลหรือระดับชุมชน ซึ่งการแก้ไขปัญหาในระบบสังคมสงเคราะห์ต้องสร้างความเข้าใจว่า อำนาจและความสัมพันธ์ทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ (กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง, 2563)

การเข้าใจคนและการเข้าใจบริบทชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ก็จะช่วยให้การวางแผนเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนและสร้างความเข้มแข็งระดับชุมชนมีแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้น วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ และคณะ (2020) ได้ทบทวนวรรณกรรมที่หลากหลายและอธิบายถึงปัญหาของความยากจนที่มีสาเหตุมาจาก

พฤติกรรมของบุคคลว่า ความยากจนเกิดจากการด้อยประสิทธิภาพส่วนบุคคล ความยากจนเกิดจากการถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งความยากจนที่เกิดจากการที่มีค่าใช้จ่ายที่มากเกินไปจนเกินจากความสามารถในการจัดการชีวิตและต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นต้น

ดังนั้นในบทความนี้มุ่งศึกษาที่ความยากจนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยส่วนบุคคลรวมถึงบริบทของชุมชนที่ปัจเจกบุคคลอาศัยอยู่ ที่ส่งผลให้แต่ละบุคคลขาดโอกาสในการดำรงชีวิต และขาดศักยภาพในการแข่งขันที่จะช่วยให้ตนเองมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ดีขึ้นได้ เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหาความยากจนในพื้นที่บ้านนาเกียน ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งกลุ่มปัจจัยที่เกาะเกี่ยวกับตัวบุคคลและชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ 3 กลุ่มปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจน คือ 1) ความรู้ 2) ความสามารถ และ 3) การใช้ชีวิต

1) ความรู้ ในกลุ่มของความรู้ที่เป็นสาเหตุของปัญหาความยากจนจะหมายถึง การขาดการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย ทำให้ขาดการเข้าถึงข้อมูล ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในส่วนที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตน (คณะกรรมการการการปกครอง วุฒิสภา, 2545) และการไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมหรือมีคุณภาพเพียงพอที่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาด้านเศรษฐกิจของตนเอง (วิทยากร เชียงกูล, 2547) เช่นการขาดความรู้ด้านการตลาดทำให้ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง (คณะกรรมการการการการปกครอง วุฒิสภา, 2545) ซึ่งในประเด็นของความรู้ ไม่ใช่หมายถึง ระดับของการศึกษา แต่เป็นคุณภาพของการศึกษาและประเภทของการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของตัวบุคคล และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เพื่อการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การขาดความรู้ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม ยังส่งผลให้เกิดความเสียเปรียบ ถูกเอาเปรียบจากผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ในรูปแบบของการผูกขาด การกดราคา หรือการจ่ายค่าบริการที่สูงเกินจริง (วิทยากร เชียงกูล, 2547) รวมถึงการถูกปฏิบัติแบบไม่เป็นธรรมจากภาครัฐ (จักรกฤษณ์ นรติผดุงการ, 2523) เช่น การต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อโครงการสาธารณะของรัฐ (วิทยากร เชียงกูล, 2547)

2) ความสามารถ นอกจากความสามารถในการประกอบอาชีพจะแปรผันตรงกับความรู้ที่มีของแต่ละบุคคลแล้ว เช่นการความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการต่อสู้กับอำนาจของรัฐจากการไม่มีความรู้ เป็นต้น ความสามารถที่เป็นปัญหาความยากจนที่ไม่เกี่ยวข้องกับความรู้ ได้แก่ การขาดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากเป็นไม่ได้เป็นเจ้าของหรือถือครองปัจจัยการผลิตและปัจจัยการยังชีพอื่น ๆ เช่น การไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีน้อย และมีสภาพไม่สมบูรณ์ (วิทยากร เชียงกูล, 2547) อีกทั้งความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนที่เหมาะสมที่เกิดจากการไม่มีกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ที่สามารถแปลงเป็นทุนได้ หรือการขาดความสามารถในการเข้าถึงการสนับสนุนต่าง ๆ จากภายนอกทั้งด้านเทคโนโลยีและความรู้ เนื่องจากการที่อยู่อาศัยไกลเกินกว่าโครงการของทั้งภาครัฐและเอกชนจะเข้ามาสนับสนุนได้ และการขาดความสามารถในการต่อรองเมื่อเกิดความเสียเปรียบจากโครงการสาธารณะของรัฐอันเนื่องมาจากการไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งหรือการขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงการขาดความสามารถในการประกอบอาชีพที่มีผลผลิตทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากสภาพของแหล่งที่อยู่อาศัยขาดความอุดมสมบูรณ์ทำให้ไม่มีความหลากหลายในการทำอาชีพ เป็นต้น

3) การใช้ชีวิต ของแต่ละบุคคลก็เป็นผลโดยตรงต่อความยากจน หรือเพราะจากความยากจนทำให้บุคคลนั้น ๆ ใช้ชีวิตที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ประเด็นการใช้ชีวิตจึงเป็นความล้มเหลวของบุคลิกภาพของคน ที่เกิดจากการขาดความรู้ความสามารถและส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิต เช่นการขาดความรู้ทางการเงินทำให้ไม่รู้จักรักการออม หรืออาจจะไม่มีแผนการเงินที่ดีทำให้ไม่มีให้ออม รวมทั้งการไม่รู้จักรักการวางแผนการลงทุนทำให้ไม่สามารถสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้ตนเองได้ รวมถึงการมีค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่ไม่สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (ธนพล สราญจิตร, 2558) เช่น การบริโภคและอุปโภคของไม่มีประโยชน์ (วิทยากร เชียงกุล, 2547) ซึ่งนอกจากจะเป็นความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ยังอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ และอาจนำไปสู่การเป็นหนี้ในระบบ เป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้ชีวิตที่ขาดเป้าหมายในชีวิต ทำให้เกิดการใช้จ่ายผิดพลาดจนเป็นหนี้สินที่ไม่สร้างรายได้ (วิทยาลัยมหาดไทย, 2550) ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปถึงการดำเนินชีวิตในอบายมุขและยาเสพติด (คณะกรรมการการการปกครอง วุฒิสภา, 2545)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การค้นหาต้นทุนทางวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่การสร้างอาชีพที่เหมาะสมในชุมชนบ้านนาเกียน 3 หย่อมบ้าน³ ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่” โดยใช้กระบวนการในรูปแบบของ Ethnography คือการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ใช้ชีวิตอยู่ในบริบทของชุมชนเพื่อสังเกตการณ์ (Chatkaewnapanon 2012; Herbert 2000; Kearns 2000; บุญเพิ่ม ฤทัยกริม และคณะ, 2558) เป็นระยะ ๆ ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ กุมภาพันธ์ 2561 ถึง ธันวาคม 2563

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่บ้านนาเกียน และเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะของการสังเกต (Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation) ร่วมกับการเก็บข้อมูลที่ได้เกิดจากการบอกเล่าและพูดคุยกับคนในพื้นที่ โดยมีการกำหนดคำสำคัญ (Keywords) เพื่อใช้เป็นกรอบของการพูดคุยแบบมีโครงสร้าง (semi-constructed conversation) นอกจากนี้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ยังได้มาจากการทำการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กับกลุ่มเป้าหมาย (Focus group) ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือการประเมินศักยภาพของพื้นที่บ้านนาเกียน และ การวิเคราะห์อุปสรรคของพื้นที่บ้านนาเกียน ที่ส่งผลต่อความยากจนของคนในพื้นที่และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพทางเลือกต่อไปในอนาคต

³ หย่อมบ้าน หมายถึงจำนวนครัวเรือนที่อยู่รวมกันแต่มีขนาดเล็กกว่าหมู่บ้าน มักพบในบริเวณพื้นที่สูงเนื่องจากมีพื้นที่ราบจำกัดในการสร้างบ้านเรือนที่อยู่ติดกันหรือรวมกลุ่มจำนวนมากที่เรียกว่าหมู่บ้าน จึงเกิดหย่อมบ้านเล็ก ๆ หลาย ๆ หย่อมบ้าน ในลักษณะกระจายตามที่ราบขนาดเล็ก ๆ

3. อภิปรายผลการศึกษา

3.1 บ้านนาเกียน: บริบทชุมชน

บ้านนาเกียนตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาที่มีความสูงประมาณ 1,200-1,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20 องศาเซลเซียส เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าบนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 200 กิโลเมตร จากอำเภอมก๋อยเส้นทางสู่ตำบลนาเกียน ระยะทาง 30 กิโลเมตรเป็นถนนลาดยางสลับกับถนนคอนกรีตแบบชนบท และถนนดินแดง ในช่วงฤดูฝนสภาพอากาศมีความชื้นสูง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปี 1,300 มิลลิเมตร ผู้สัญจรจึงมักจะประสบปัญหาดินถล่ม หินถล่ม ทำให้การเดินทางยากลำบากจากปัญหาทรอยนต์ติดหล่ม ดังนั้นพาหนะที่สามารถใช้สัญจรได้สะดวกที่สุด คือรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ รถบรรทุก หรือรถจักรยานยนต์ (กรมทรัพยากรธรณี, 2558)

บ้านนาเกียนแบ่งออกเป็น 3 หย่อมบ้านได้แก่ นาเกียนเหนือ นาเกียนกลาง และนาเกียนใหม่ ประกอบไปด้วยประชากร 148 ครัวเรือน เป็นชาวปกากญอ กลุ่มที่เรียกว่า “กระเหรี่ยงโป” โดยบ้านนาเกียนเหนือ และบ้านนาเกียนกลาง นับถือจารีตดั้งเดิมและศาสนาพุทธ ส่วนบ้านนาเกียนใหม่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก (ดูเพิ่มเติม เกษมสันต์ ยศรุ่งโรจน์ และ ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล, 2561) การตั้งบ้านเรือนจะอาศัยกันเป็นกลุ่ม โดยมีไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แต่บ้านเรือนบางแห่งยังใช้ไฟฟ้าแบบ Solar Home และมีน้ำประปาภูเขาใช้ในการอุปโภคบริโภค

บ้านนาเกียนเป็นที่ตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 14 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ราษฎรในการทำเกษตรอย่างถูกหลักวิชาการ ในการดำเนินงานทำการฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณหมู่บ้านนาเกียน และอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำน้ำแม่ฮอง เพื่อป้องกันวิกฤตการขาดแคลนน้ำในอนาคต และสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรที่สูง คือการปลูกกาแฟ และการเก็บผลมะขามป้อม จนเกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่มีความสนใจ และต้องการจะปลูกกาแฟในรูปแบบของกองทุนหมู่บ้านซึ่งมีสมาชิกทั้งสิ้น 19 คน (ข้อมูลเดือนธันวาคม 2561) โดยส่วนมากจะปลูกกาแฟในพื้นที่ไร่หมุนเวียน หรือในบริเวณบ้านของตน และกลุ่มผู้เก็บผู้ขายมะขามป้อมจำหน่ายมะขามป้อมทั้งในรูปแบบผลสด และแปรรูป ปัจจุบันผลิตภัณฑ์มะขามป้อมที่มีอยู่คือ ข้ามะขามป้อม มะขามป้อมอบแห้ง และน้ำมะขามป้อม

ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตร เน้นการบริโภคเป็นหลัก และค้าขายเพื่อเป็นรายได้เพียงเล็กน้อย ได้แก่ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ คือ โค กระบือ และหมูดำ ปลูกพืชหลังฤดูการทำนา เก็บของป่า เช่นบุก และรับจ้างทั่วไป โดยการรับจ้างในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากการจ้างงานของสถานีเกษตรที่สูง และการลงมารับจ้างเก็บลำไยที่อำเภอฮอด หรือจังหวัดลำพูน ในส่วนของผู้หญิงในแต่ละบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ทอผ้าเพื่อใช้สำหรับนุ่งห่ม และอีกส่วนเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ปัจจุบันชาวบ้านนาเกียนรับวัตถุดิบในการทอผ้ามาจากตัวเมืองเชียงใหม่ และจะไม่พบเห็นการปลูกฝ้ายในพื้นที่ชุมชนบ้านนาเกียนแล้ว

3.2 ศักยภาพของบ้านนาเกียน

ลักษณะทางวัฒนธรรมบ้านนาเกียน

บ้านนาเกียน เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางการนับถือศาสนา โดยรากฐานของความเชื่อถูกพัฒนา มาจากความเชื่อในระบบผีบรรพบุรุษเป็นความเชื่อดั้งเดิม ปัจจุบันชาวบ้านในเขตบ้านนาเกียนเหนือและนา เกียนกลางนับถือศาสนาพุทธ และชาวบ้านในเขตหมู่บ้านนาเกียนใหม่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก แต่ การรับทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์สามารถผสมกลมกลืนกับความเชื่อดั้งเดิมได้อย่างลงตัว โดยบ้านนา เกียนเหนือ และนาเกียนกลางจะมีผู้นำทางจิตวิญญาณ นั่นคือ ‘ตั้งข้าว’ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สืบทอดทางสายบิดา มีหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อดั้งเดิม โดยสิ่งที่ทั้ง 3 หย่อมบ้านมีร่วมกันคือความ ผูกพันกับป่าและธรรมชาติ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้สะท้อนออกมาจากประเพณี และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นใน ช่วงเวลาต่าง ๆ ของปี

นอกจากนี้บ้านนาเกียนยังมีประเพณีที่สำคัญ คือ ช้างไถนา ตั้งแต่สมัยอดีตบรรพบุรุษของชาวบ้านนา เกียนมีการจับช้างป่ามาเลี้ยง และนำช้างเข้ามาช่วยในการไถนา ช้างไถนาจึงเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เป็น เสมือนสัญลักษณ์ของบ้านนาเกียนซึ่งเป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย ปัจจุบันมีความพยายาม ผลักดันให้งานช้างไถนาเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

พิธีทำบุญก่อนทำนา โดยชาวบ้านนาเกียนเหนือและนาเกียนกลางจะนำหมูขึ้นไปเชือดและทำพิธีบน ป่าพิธีกรรมของหย่อมบ้านของตน นอกจากนี้งานพิธีกรรมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำงาน ได้แก่ งาน กองบุญข้าว เป็นประเพณีของชาวบ้านนาเกียนใหม่ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ เกิดจากการนำข้าวมารวมกันเพื่อ นำไปแบ่งปันให้กับผู้ยากไร้ โดยจะมีการร่วมเดินขบวน ทำพิธีร่วมกันของคนในชุมชน ประเพณีนี้จะเกิดขึ้น ในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม และการกินข้าวใหม่นั้นชาวบ้านจะนำข้าวมารวมกัน และร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน งานการกินข้าวใหม่เกิดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม

นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต เช่น พิธีเรียกขวัญ จะจัดขึ้นเมื่อเด็กทารกอายุ ได้ประมาณ 2-3 เดือน เมื่อสายสะดือหลุดจึงมีพิธีผูกข้อมือ และมีการนำหินแม่น้ำมาให้ทารกถือเพื่ออวยพรให้ ทารกเติบโตขึ้นไปมีความ “เย็นเหมือนน้ำ ทนเหมือนหิน” พิธีเรียกขวัญแก้อาการเจ็บป่วยของผู้ใหญ่ โดยมีการ ประกอบพิธีกรรม คือ การทำพิธีเลี้ยงผีในบริเวณที่ทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งจะมีการฆ่าหมูในช่วงเวลาเช้ามืด (5.00- 6.00 น.) แล้วนำเครื่องในหมูไปเช่นไหว้ตรงจุดประกอบพิธีกรรมที่ ‘ปากทาง’

ลักษณะทางสิ่งแวดล้อมบ้านนาเกียน

จากสภาพที่ตั้งของชุมชนหมู่บ้านนาเกียน ทำให้ป่าไม้ของหมู่บ้านค่อนข้างมีความสมบูรณ์ มีธารน้ำ หลายสายไหลผ่านและมีน้ำไหลตลอดทั้งปี บริเวณริมธารน้ำมีพืชที่ขึ้นในที่ชุ่มชื้น ในป่ามีพืชพรรณที่นำมา ประกอบอาหารได้ เช่น ผักกูด เฟิร์น ผักเพ็ชระ ชูรสป่า คะน้าป่า ดอกบุก เป็นต้น บริเวณทางเข้าหมู่บ้านมีรูป ปั้นช้างไถนา และมีดงดอกสาบเสือซึ่งบานในช่วงเดือนธันวาคม นอกจากนี้ยังมีพืชพรรณจากภายนอกที่นำ เข้า มาปลูกในบ้านนาเกียนโดยคุณพ่อบาทหลวงประจำโบสถ์นักบุญเปาโล คือต้นคริสต์มาสสีแดง เพื่อให้เกิดความ สวยงามและสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามในช่วงฤดูหนาว เพื่อส่งเสริมโอกาสด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่สำคัญของบ้านนาเกียน ประกอบไปด้วยป่าพิธีกรรม เป็นสถานที่ใช้สำหรับทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งก่อนการทำนาและก่อนการเกี่ยวข้าว ซึ่งที่ตั้งของป่าพิธีกรรมจะถูกเลือกโดย “ตั้งข้าว” และจะใช้สถานที่นี้สืบต่อไปกับเรื่อย ๆ ในแต่ละหอย่อมบ้านจะมีป่าพิธีกรรมเป็นของตนเอง บริเวณทางขึ้นป่าพิธีกรรมมีความอุดมสมบูรณ์ มีพืชพรรณต่าง ๆ เช่น กล้วยไม้ป่า และพืชพันธุ์ที่เกิดจากความชื้น และมีสัตว์ป่าต่าง ๆ อาศัยอยู่ ได้แก่ นก ไก่ฟ้า งู เป็นต้น

นอกจากนี้บ้านนาเกียนยังมีน้ำตกและนาขั้นบันไดที่สวยงาม โดยน้ำตก (ยังไม่ได้รับการตั้งชื่อ) ตั้งอยู่หลังหมู่บ้านนาเกียนเหนือ ซึ่งมีจุดกำเนิดมาจากตาน้ำบนเขา ชาวบ้านมักเดินทางมายังน้ำตกเพื่อทำการขุดหินตามไหล่เนินเขาไปขาย และนาขั้นบันได ตั้งอยู่ระหว่างหมู่บ้าน โดยสามารถพบเห็นได้ตามที่ราบระหว่างเขาในบริเวณหมู่บ้าน โดยนอกจากนาขั้นบันไดผืนใหญ่ 2 ผืน ที่ตั้งอยู่ระหว่าง 3 หอย่อมบ้านแล้วยังมีนาขั้นบันไดผืนเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไปตามที่ว่างในหุบเขาต่าง ๆ โดยรอบหมู่บ้าน

3.3 อุปสรรคในพื้นที่บ้านนาเกียน

ปัญหาการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

หมู่บ้านนาเกียนมีสถานศึกษารวมทั้งสิ้นจำนวน 2 แห่ง โดยสถานศึกษาแห่งแรกตั้งอยู่ในบริเวณหอย่อมบ้านนาเกียนกลางคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาเกียน รับผิดชอบเด็กเล็กอายุตั้งแต่ 2-4 ขวบ ปัจจุบันมีเด็กเล็กในโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 28 คน โดยแบ่งเป็นเด็กชายจำนวน 13 คน และเด็กหญิงจำนวน 15 คน มีครูจำนวน 3 คน (ข้อมูลช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562) ส่วนสถานศึกษาแห่งที่สองตั้งอยู่ในบริเวณหอย่อมบ้านนาเกียนกลางคือ โรงเรียนบ้านนาเกียน รับผิดชอบนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลคือวัย 5 ขวบถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เด็ก เยาวชนและผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนบ้านนาเกียนเพิ่มระดับการเรียนการสอน จากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ขยายไปถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากหลังจากเด็กนักเรียนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว มักไม่ค่อยมีโอกาสได้เรียนต่อ เนื่องจากโรงเรียนที่รับเด็กนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่ในตัวอำเภออมก๋อย ชาวบ้านขาดแคลนทุนทรัพย์ในการส่งลูกหลานไปเรียนต่อ และการที่ไม่มีรถสาธารณะรับส่งนักเรียนทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญ หากนักเรียนต้องการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องเดินทางไปโรงเรียนด้วยระยะทางที่ไกล หรือต้องพักอาศัยอยู่ที่หอพักในโรงเรียน และจะมีโอกาสกลับบ้านเพียงปีละ 2 ครั้งเท่านั้น คือ ครั้งแรกหลังจากปิดภาคการศึกษาที่ 1 และครั้งที่สองหลังจากปิดภาคการศึกษาที่ 2 ซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านจำนวนหนึ่งตัดสินใจไม่เรียนต่อหลังจบมัธยมต้น และผันตัวเองกลายเป็นแรงงานรับจ้างนอกพื้นที่เช่น เป็นพนักงานในร้านอาหาร ทำความสะอาดบ้าน รับจ้างเลี้ยงเด็ก เป็นต้น

ทางด้านเด็กนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก จะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าเด็กนักเรียนคนอื่น โดยทางโบสถ์จะให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายและค่าเล่าเรียนบางส่วน หรือเด็กจะถูกส่งไปอยู่กับคณะซิสเตอร์ของโรงเรียนคาทอลิกในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยงบประมาณในการส่งเสียเยาวชนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มาจากเงินกองทุนของทางคริสตจักรเอง และมีบางส่วนมาจากผู้ปกครองของเด็ก เป็นต้น

ปัญหาด้านโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนยังเกิดจากการขาดแคลนครูผู้มีความสามารถและครูผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จากการลงพื้นที่ครั้งหนึ่งของทีมวิจัยซึ่งตรงกับวันสอบโอเน็ตของนักเรียน โดยโรงเรียนบ้านนาเกียนเป็นสนามสอบหลักที่ต้องรองรับนักเรียนจากโรงเรียนในหมู่บ้านใกล้เคียงจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะครูผู้ในสนามสอบ ทำให้ทราบว่าโรงเรียนบ้านนาเกียนและโรงเรียนในหมู่บ้านใกล้เคียงล้วนประสบปัญหาการขาดแคลนครูผู้มีความชำนาญเฉพาะทาง เช่น ขาดแคลนครูด้านการเกษตร อุตสาหกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งการแก้ปัญหาก็คือครูต้องช่วยสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่ตนเองไม่มีความชำนาญ เป็นต้น นอกจากนี้การขาดแคลนครูรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ เนื่องจากสภาพปัญหาในการเข้าถึงพื้นที่ ปัญหาด้านสภาพอากาศที่หนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี ปัญหาเรื่องข้อจำกัดทางด้านอาหาร ซึ่งข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้ครูรุ่นใหม่ไม่นิยมสอบบรรจุเพื่อสอนในโรงเรียนเหล่านี้ หรือถ้าสอบบรรจุได้ก็จะพยายามย้ายไปโรงเรียนที่มีความเจริญ หรือมีความพร้อมมากกว่า

ปัญหาจากการบริจาดสิ่งของที่ไม่ตรงกับความต้องการ

ปัญหาด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์รวมถึงการตั้งอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติของหมู่บ้านนาเกียน ส่งผลให้การพัฒนาและยกระดับคุณภาพถนนจากถนนดินแดงเป็นถนนลาดปูนหรือถนนลาดยางนั้นเป็นไปได้ค่อนข้าง การเดินทางเข้าหมู่บ้านเป็นไปด้วยความยากลำบากกลับเป็นจุดดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์วิบาก หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่ากลุ่มไบเกอร์ (biker) เนื่องจากคนกลุ่มนี้ชื่นชอบการผจญภัยบนเส้นทางที่ยากลำบาก การเข้ามาในหมู่บ้านของกลุ่มไบเกอร์สร้างปัญหาด้านมลพิษทางเสียง คือรถมอเตอร์ไซด์ส่วนมากของกลุ่มไบเกอร์จะถูกดัดแปลงท่อให้มีเสียงดังเกินมาตรฐานทั่วไป เมื่อไบเกอร์เหล่านี้ขี่รถเข้าไปในหมู่บ้านเสียงรบกวนจะดังกึกก้องและสะท้อนเป็นเวลานานเพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ท่ามกลางหุบเขาและภูเขาสูง

นอกจากนี้หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรเพื่อการกุศลต่าง ๆ มักมีการจินตนาการถึงหมู่บ้านบนภูเขาว่าเป็นหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ มีอากาศหนาวเย็น ชาวบ้านมีความขาดแคลนผ้าห่มและเสื้อกันหนาว ดังนั้นเมื่อถึงฤดูหนาวองค์กรเหล่านี้จะนำผ้าห่มและเสื้อกันหนาวไปแจกให้แก่ชาวบ้าน และอุปกรณ์การเรียน กีฬา และขนมไปแจกให้เด็กและเยาวชน ซึ่งสิ่งของดังกล่าวที่พวกเขาแจกมักไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน ทั้งเรื่องของคุณภาพ และปริมาณที่มากเกินไปจนจำเป็น โดยด้านหนึ่งผู้บริจาคมีความสุขที่ได้เป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ ทว่าอีกด้านหนึ่งกลับเป็นการทิ้งภาระและปัญหาหลายประการให้แก่คนในชุมชนนาเกียน ซึ่งเสียงสะท้อนของชาวบ้านในชุมชนต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวมีดังนี้

ประการที่หนึ่งชาวบ้านไม่ได้ต้องการผ้าห่มและเสื้อกันหนาวทุก ๆ ปี แต่สิ่งที่ชาวบ้านต้องการคือเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับทำการเกษตรเช่น จอบ เสียม พลั่ว รองเท้าบูต เป็นต้น

ประการที่สอง องค์กรเพื่อการกุศลเหล่านี้ โดยทั่วไปจะใช้เวลาอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 2-3 วัน การใช้สถานที่ของโรงเรียนเป็นทั้งที่พักอาศัย ที่ทำกับข้าว และที่จัดกิจกรรมกับเด็กในโรงเรียน ได้ส่งผลกระทบต่อเรื่องการเรียนการสอนบางส่วนต่อคณะครูและนักเรียน จากการเตรียมสถานที่สำหรับการต้อนรับ เช่น ทำความสะอาดโรงเรียน จัดห้องเรียนให้เป็นที่นอนพักค้างแรมของแขกผู้มาเยือน เตรียมห้องครัวและห้องน้ำ เป็นต้น

ประการที่สาม การเข้ามาทำกิจกรรมการกุศลของคนภายนอก มักจะเตรียมอุปกรณ์และวัตถุดิบในการทำอาหารมาเองทั้งหมดในปริมาณมาก ตลอดระยะเวลาที่องค์กรอาศัยอยู่ในชุมชนได้ก่อให้เกิดขยะจำนวนมาก

มหาศาลขึ้นในหมู่บ้าน ทั้งขยะที่ย่อยสลายได้เช่น เศษอาหาร เศษกระดูก เปลือกผลไม้ เป็นต้น และขยะที่ย่อยสลายไม่ได้เช่น ถุงพลาสติก หนังกวาง ขวดปรุรงรส จนถึงขวดเครื่องดื่มชูกำลังและแอลกอฮอล์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรน้ำและไฟฟ้าที่มากเกินไปกว่าการใช้งานในช่วงเวลาปกติอีกด้วยเช่น การใช้น้ำเพื่ออาบน้ำ ทำอาหาร ล้างจาน เป็นต้น

ปัญหาการขาดแคลนรายได้หลักของประชาชนในพื้นที่

ปัจจุบันชาวบ้านบ้านนาเกียนส่วนใหญ่แทบไม่มีรายได้ประจำที่เป็นรายได้หลัก จะมีก็เพียงรายได้รองจากการขายผลผลิตข้าวที่เกินกว่าความต้องการบริโภคภายในครัวเรือนในแต่ละปี รายได้จากการออกไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ในบางฤดูกาล เช่น ออกไปเป็นคณงานขึ้นลำไย คณงานเก็บลำไย เป็นต้น รายได้จากการขายมันขี้หนู รายได้จากการรับจ้างจากสำนักงานเกษตรพื้นที่สูง รายได้จากการขายเมล็ดกาแฟทั้งเมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟตากแห้ง และเมล็ดกาแฟที่คั่วสำเร็จแล้ว รายได้จากการผลิตน้ำมะขามป้อมบรรจุขวดแก้วขาย รายได้จากการขายผ้าทอและถุงย่าม รายได้จากการทอหินขาย รายได้จากการขายวัวและควาย เป็นต้น

ซึ่งรายได้จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นนั้น ล้วนเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล ผลผลิตที่ได้ในแต่ละปี และความต้องการของตลาดเป็นต้น รายได้ที่ไม่แน่นอนส่งผลให้แต่ละครัวเรือนมีปัญหารายรับไม่ค้ำเพียงพอรายจ่ายที่จำเป็นในแต่ละเดือน ซึ่งค่าใช้จ่ายประจำเดือนต่าง ๆ ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าโทรศัพท์ ค่าไฟ ค่าเทอมลูก ค่าของใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ปัญหาการขาดเอกสารสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน

พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านนาเกียน ต.นาเกียน อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ ตั้งอยู่บนเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ตามกฎหมายระบุไว้ว่ากรณีที่ดินถือว่าเป็นการบุกรุก หรือทำลายสภาพป่าสงวนแห่งชาติ มีกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 14-20 จากข้อกำหนดทางกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนแห่งชาติ แม้ชาวบ้านนาเกียนจะได้รับสิทธิในที่อยู่อาศัยจากรัฐ โดยรัฐอนุญาตให้สร้างบ้านเรือนได้ แต่ชาวบ้านจะไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินที่ใช้สร้างบ้านเรือน และเอกสารสิทธิในที่ดินทำการเกษตรกรรมด้วยเช่นกัน

ประมาณ 1 ปีที่ผ่านมาชาวบ้านนาเกียนมีความต้องการหารายได้จากการขายบุก ทว่าการอาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติส่งผลให้ชาวบ้านไม่สามารถเก็บและหาของป่าบางชนิดได้ การขุดบุกในป่าก็ถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ หรือหากชาวบ้านจะปลุกบุกเองในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ยังไม่มีความมั่นใจต่อข้อกำหนดป่าสงวนแห่งชาติ ว่าการปลุกพืชที่ถือว่าเป็นของป่าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปขายนั้นจะผิดกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติหรือไม่ ซึ่งปัญหาการขาดเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินข้างต้นนั้นสามารถกล่าวให้เข้าใจง่ายคือ แม้ชาวบ้านจะมองเห็นช่องทางการสร้างรายได้จากอาชีพใหม่ แต่ชาวบ้านก็ยังไม่สามารถทำอาชีพนั้นได้อย่างเปิดเผยและสบายใจเนื่องจากเกรงกลัวต่อข้อกำหนดป่าสงวนแห่งชาติ

ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ในการทำการเกษตร

การที่บ้านนาเกียนตั้งอยู่บนพื้นที่สูง ทำให้ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ต่อการทำการเกษตร รวมถึงสภาพอากาศก็เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้พืชบางชนิดเจริญเติบโตช้าและให้ผลผลิตต่ำ โดยชาวบ้านให้

ข้อมูลว่า เมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูกชาวบ้านในอำเภออมก๋อยแม้จะต่างหมู่บ้านกันก็มักจะปลูกพืชในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน แต่เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านบ้านนาเกียนกลับเก็บเกี่ยวผลผลิตช้ากว่าหมู่บ้านอื่นเกือบเท่าตัว เช่น หมู่บ้านนาเกียน และหมู่บ้านผาปูนปลูกมะเขือ กะหล่ำ และฟัก พร้อมกัน แต่หมู่บ้านนาเกียนกลับเก็บเกี่ยวผลผลิตช้ากว่าหมู่บ้านผาปูนประมาณ 2 เดือน เนื่องจากสภาพของดินที่มีความเป็นกรด-ด่าง ต่างกัน จึงส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืช

ที่ผ่านมาปัญหาพืชที่ปลูกเจริญเติบโตช้าและให้ผลผลิตในปริมาณน้อย เคยมีนักวิชาการและเจ้าหน้าที่รัฐที่มาจากสำนักงานเกษตรพื้นที่สูง ลงพื้นที่สำรวจ เก็บตัวอย่างดิน และให้ความรู้เรื่องดินแก่ชาวบ้าน แต่การปฏิบัติงานดังกล่าวกลับทำแบบไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้ปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่บ้านนาเกียนไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและถาวร

นอกจากนี้ระบบการทำไร่หมุนเวียน โดยกระบวนการทำไร่หมุนเวียนจะเป็นการแบ่งที่ดินออกเป็น 7 แปลง แล้วทำการเกษตรปีละแปลงหมุนเวียนกันไปในระยะเวลา 7 ปี เพื่อเป็นการพักฟื้นพื้นที่เกษตรเนื่องจากปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งการทำเกษตรในลักษณะนี้จะต้องทำการแผ้วถางพื้นที่พักฟื้นเพื่อการทำเกษตรในรอบปีนั้น โดยใช้วิธีการเผาเนื่องจากพื้นที่มีความลาดชันมาก ซึ่งการเผาเพื่อเตรียมพื้นที่การเกษตรทำให้เกิดปัญหาตามมา 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ประการที่หนึ่งเกิดปัญหาหมอกควันไฟในพื้นที่ภาคเหนือ ประการที่สองทำให้เกิดการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนว่าการทำไร่หมุนเวียนเป็นการทำไร่เลื่อนลอย และเป็นสาเหตุหลักของการเผาทำลายป่า

3.4 ความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่บ้านนาเกียน

จากการเก็บข้อมูลในรูปแบบของโฟกัสกรุป พบว่าประชากรบ้านนาเกียนแต่ละกลุ่มมีความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไป โดยมีข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

ชาวบ้านทุกคนมีความคาดหวังว่าถนนภายในหมู่บ้านควรจะเป็นถนนปูน ส่วนถนนเส้นหลักที่ใช้สำหรับเดินทางไปต่างหมู่บ้าน ไปในตัว อ.อมก๋อย และไปในตัวเมืองเชียงใหม่ควรเป็นถนนลาดยางอย่างน้อย 2 เลน อย่างมากที่สุด 4 เลน และต้องการให้โรงเรียนบ้านนาเกียนยกระดับจากโรงเรียนขยายโอกาสที่ปัจจุบันมีการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เป็นโรงเรียนที่มีการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ชาวบ้านมีความต้องการให้มีหน่วยงานจากภายนอกเข้าไปสนับสนุนและผลักดันให้บ้านนาเกียนมีสินค้า OTOP ประจำชุมชนตนเอง และมีตลาดรองรับผลผลิต ทั้งผลผลิตทางการเกษตรและผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น กาแฟนาเกียน น้ำมะขามป้อมบรรจุขวดแก้ว ผ้าทอกะเหรี่ยง สมุนไพรรักษาโรคและปรับสมดุลธาตุในร่างกาย ผ้าทอกะเหรี่ยง และถุงย่ามกะเหรี่ยง เป็นต้น เพื่อให้สินค้าดังกล่าวเป็นหนึ่งในอาชีพที่สร้างรายได้หลักให้ชาวบ้านได้ และต้องการให้มีตลาดรองรับผลผลิต ทั้งผลผลิตทางการเกษตรและผลผลิตทางหัตถกรรมเพื่อรับซื้อพืชผลทางการเกษตรที่ชาวบ้านกำลังเพาะปลูกอยู่ในปัจจุบันเช่นกาแฟ ทั้งเมล็ดกาแฟดิบและเมล็ดกาแฟคั่ว มะขามป้อมดิบและน้ำมะขามป้อม มันขี้หนู เป็นต้น และหากสามารถหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรได้ ชาวบ้านจะดำเนินการปลูกพืชเกษตรชนิดอื่นต่อไปเช่น มะเขือเทศ กะหล่ำปลี

พักทอง พักเขียว เป็นต้น ส่วนผลผลิตทางหัตถกรรมที่ชาวบ้านต้องการให้มีตลาดรองรับ ได้แก่ ผ้าทอกะเหรี่ยง ถักย้อมกะเหรี่ยง เป็นต้น

ชาวบ้านต้องการให้มีการทำงานอย่างต่อเนื่องของโครงการต่าง ๆ ที่ได้เริ่มหรือดำเนินการไปแล้ว โดยชาวบ้านให้ข้อมูลที่เป็นตัวอย่างคือ ในอดีตเคยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาเกษตรพื้นที่สูงไปให้ความรู้แก่ชาวบ้านเรื่องดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด มีการเก็บตัวอย่างดินเพื่อไปตรวจและวิเคราะห์หาธาตุอาหารและความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาร่องดินขาดความอุดมสมบูรณ์ในการทำการเกษตร แต่ปัจจุบันการปฏิบัติงานส่วนนี้ของเจ้าหน้าที่ได้ขาดหายไปเป็นระยะเวลาานานมาก ส่งผลให้เกษตรกรในชุมชนประสบปัญหาทางการทำเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างถาวร

กลุ่มวัยรุ่นสาวบ้านนาเกียนมีความต้องการผู้นำชีวิตที่ดีหรือผู้ชายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมแก่การเป็นสามีที่ดีกล่าวคือ ต้องเป็นผู้ชายที่ไม่ดื่มสุรามากเกินไปจนกลายเป็นคนติดสุรา ต้องเป็นผู้ชายที่ไม่ซื่อทรนอโตร์ไซค์ที่ถูกปรับแต่งให้ส่งเสียงดัง (เด็กแว่น) ต้องเป็นผู้ชายที่ไม่สูบบุหรี่เลยหรือสูบบุหรี่ไม่จัด ซึ่งความต้องการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาภายในหมู่บ้านที่ถูกปิดซ่อนไว้ว่า ปัจจุบันบ้านนาเกียนมีกลุ่มวัยรุ่นชายที่ชอบซิ่งรถมอเตอร์ไซค์เสียงดัง ดื่มสุราและสูบบุหรี่เป็นจำนวนมาก

กลุ่มผู้ชายวัยกลางคนส่วนใหญ่ มีความต้องการให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน พัฒนาชุมชน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน ซึ่งความต้องการดังกล่าวสะท้อนจากปัญหาว่า เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนน้อย อันเนื่องจาก ขาดความรู้ ขาดความสนใจ ขาดเวลาที่อยู่ร่วมกับครอบครัว (เพราะไปเรียนหรือไปทำงานที่อื่น)

ชาวบ้านมีความต้องการให้มีรถโดยสารประจำทางที่คอยรับส่งชาวบ้านจากหมู่บ้านนาเกียนไปยังตัว อ.อมก๋อย หรือจากหมู่บ้านนาเกียนไปยังตัว อ.เมืองเชียงใหม่ เนื่องจากปัญหาด้านสภาพพื้นผิวถนนในปัจจุบันส่งผลให้ชาวบ้านเดินทางออกไปนอกพื้นที่ได้อย่างยากลำบาก ชาวบ้านต้องมีรถยนต์หรือมอเตอร์ไซค์ส่วนตัวเท่านั้นจึงจะสามารถเดินทางเข้าออกในพื้นที่ได้

ชาวบ้านบ้านนาเกียนต้องการอาชีพหลักที่สามารถทำแล้วมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวตลอดทั้งปี ปัจจุบันชาวบ้านทำอาชีพมากกว่า 1 อาชีพเพื่อหารายได้ให้เพียงพอต่อรายจ่ายเช่น ทำนา + ทำไร่, ทำนา + รับจ้างทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน, ทำนา + เลี้ยงสัตว์ + รับจ้าง เป็นต้น

ชาวบ้านบ้านนาเกียนส่วนใหญ่ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือด้านการปฏิบัติให้บ้านนาเกียนกลายเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว ซึ่งหากหมู่บ้านกลายเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยวแล้ว ความต้องการถัดไปคือ ต้องการให้ประชาชนมีทักษะในการรับมือกับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นเช่น การสร้างบ้านพักรับรองให้นักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) ร้านอาหารของที่ระลึกในหมู่บ้านเช่น ผ้าทอ ถักย้อม เป็นต้น และต้องการให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านความสะอาด เป็นต้น

4. สรุปและวิเคราะห์ผล

จากการศึกษาบริบทชุมชนบ้านนาเกียน พบว่ามีจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาอาชีพทางเลือกหลายประการ แต่ในขณะเดียวกันก็มีจุดแข็งที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมอาชีพทางเลือกให้แก่ชุมชนในอนาคต

4.1 อุปสรรค

โดยจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญ คือ การที่กฎหมายขัดต่อบริบทของพื้นที่ เช่น การไม่มีพื้นที่ทำกิน การที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้เนื่องจากติดปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิ์ หรือเรื่องข้อห้ามในการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน ซึ่งนอกจากปัญหานี้ที่ส่งผลด้านการเกษตรที่สำคัญแล้ว ยังพบว่าการที่ดินขาดแร่ธาตุ การขาดแคลนน้ำในหน้าแล้งในการทำเกษตร รวมไปถึงการขาดการจัดการระบบน้ำกิน น้ำใช้ น้ำเสีย ในขณะเดียวกันปัญหาของปริมาณฝนที่ตกมากเกินไปและเป็นระยะเวลาานติดต่อกันในหน้าฝนทำให้ชาวบ้านแทบจะไม่สามารถทำอะไรได้เลยนอกจากการหลบฝนอยู่ในบ้านเรือนเท่านั้น ส่งผลต่อความหลากหลายทางอาชีพและมีรายได้ไม่พอรายจ่าย ทำให้เกิดการไหลออกของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนและกลุ่มวัยทำงาน

ปัญหาด้านการคมนาคม ถนนขรุขระและเป็นหลุมบ่อเดินทางลำบากในช่วงฤดูฝน มีฝุ่นเยอะในช่วงฤดูแล้ง นอกจากทำให้การเข้าถึงทรัพยากรและจำเป็นขั้นพื้นฐาน และความอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบากแล้ว ยังขาดความสม่ำเสมอของการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและยังทำให้ขาดแคลนครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านด้วย เช่น ด้านภาษาอังกฤษในระดับดี ด้านเทคโนโลยี หรือแม้แต่การสอนเชิงคิดวิเคราะห์ อันนำไปสู่การขาดการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการเทคโนโลยีและการเกษตรเป็นต้น ซึ่งผลต่อเนื่องของปัญหาคือ ทำให้เด็กในชุมชนบ้านนาเกียนไม่ได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกับเด็กในเมือง

4.2 ศักยภาพ

อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันบ้านนาเกียนก็มีจุดแข็งที่เป็นศักยภาพที่ดีของพื้นที่ คือ

การตั้งอยู่ในละติจูดที่สูงจากระดับน้ำทะเล 1300 เมตร เหมาะสมกับการปลูกพืชบางประเภท เช่น สามารถปลูกกาแฟที่ให้คุณภาพสูงเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำ ชุมชนตั้งอยู่ใกล้เขตป่า/ในเขตป่าหาสมุนไพรได้ง่าย และมีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ และมีการนำมาทำอาหารที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีสภาพอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี อากาศบริสุทธิ์ และมีทัศนียภาพที่สวยงาม โดยเฉพาะนาขั้นบันไดผืนใหญ่ อย่างน้อย 3 ผืน มีประเพณีช่างไถนาที่เป็นงานเทศกาลที่สำคัญที่ชุมชนใกล้เคียงเดินทางมาเยือนเพื่อร่วมสังสรรค์และเฉลิมฉลอง

ชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งในหลายระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นและท้องถิ่น เช่น กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านเชื้อฟังผู้นำชุมชนและให้ความร่วมมือที่ดีมาก และมีการรวมกลุ่มก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน เช่น กลุ่มกาแฟและมะขามป้อม กลุ่มทอผ้าและกลุ่มพริกกระเหรียง นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของสถานพัฒนาเกษตรพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริ และเป็นพื้นที่ทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพระราชดำริ และยังได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาชุมชนจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น คณะ

มนุษยศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจาก ป.ป.ส. ในเรื่องการจัดตั้งโครงการสร้างอาชีพทางเลือกเพื่อป้องกันการกลับไปปลูกฝิ่น

การมีโรงเรียนเตรียมอนุบาลและโรงเรียนประถมศึกษารองรับให้แก่เด็กในชุมชน และการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็ก (โดยเฉพาะเด็กที่นับถือศาสนาคริสต์) ทำให้ชาวบ้านนาเกียนสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ในระดับดี และผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นคนในพื้นที่ ทำให้สามารถอยู่ทำงานได้ต่อเนื่อง นอกจากนี้คนในชุมชนยังรักษาเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายแบบปกากญอไว้ได้ดีมาก และยังมีโอกาสในการสร้างรายได้จากงานเทศกาลสำคัญ เช่น ขายผ้าทอในงานเทศกาลช้างไถนา

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. บ้านนาเกียนมีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ จากการที่บ้านนาเกียนมีจุดแข็งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำตก ลำน้ำ ที่ยังคงความงดงามและอุดมสมบูรณ์ดังเช่นในอดีต รวมถึงจุดแข็งด้านวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งมีบรรยากาศการประกอบพิธีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมการทำนาโดยใช้ช้างไถนา เป็นต้น

2. บ้านนาเกียนมีการรวมกลุ่มกันเป็นรัฐวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากผลผลิตในพื้นที่ เช่น มะขามป้อมพัฒนาไปสู่ขามะขามป้อม น้ำมะขามป้อม และมะขามป้อมตากแห้ง รวมทั้งกลุ่มกาแฟ ซึ่งการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งทำให้หน่วยราชการสามารถส่งเสริมให้ความรู้ ที่จำเป็นได้อย่างตรงตามความต้องการและเป็นรูปธรรมได้อย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อการสร้างอาชีพอื่น ๆ ได้ต่อไปในอนาคต

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำการวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อจัดลำดับจุดแข็งด้านโอกาส และจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคของพื้นที่ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปสู่การวางแผนพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดตามลำดับก่อนหลัง

2. ควรมีการวิจัยถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่หายไปจากปัญหาด้านคมนาคมเชื่อมต่อพื้นที่กับภายนอก เพื่อเป็นการผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาด้านสาธารณูปโภคที่รัฐสามารถดำเนินการได้ก่อน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญชัย. (2541). ความยากจนในชนบท, ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ), *คนจนในภาวะวิกฤต*, เศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ฉบับที่ 7. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2563). *สังคมสงเคราะห์ชุมชนลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างไร*. งานประชุม หัวข้อ “สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม: การปลดล็อกความเหลื่อมล้ำสู่ความยั่งยืน” วันที่ 24 มกราคม 2563. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2564 จาก https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_research/research_Split/2.pdf.
- กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). *แผนที่เสี่ยงภัยดินถล่มระดับชุมชน ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่*.
- เกษมสันต์ ยสรุ่งโรจน์ และ ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล. (2561). *โครงการพัฒนาโดยองค์กรภาครัฐกับวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง*.
- คณะกรรมการการปกครอง วุฒิสภา. (2545). *คณะกรรมการพิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน*. ม.ป.ท.
- โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการบูรณาการการทำงานตามแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาฝิ่น ยาเสพติด และความมั่นคง พื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2560).
- จักรกฤษณ์ นรติตุงการ. (2523). *แนวความคิดใหม่ในการพัฒนาชนบทการวางแผนพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตำบล: ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.
- ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย: Problem of Poverty in Thailand. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(2): 12-21.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). “วิเคราะห์สถานการณ์คนจน ทางเลือก-ทางรอดสหสวรรค์ใหม่.” *เนชั่นสุดสัปดาห์*, 8 (30) (วันที่ 23-29 ธันวาคม 2543).
- บุญเพิ่ม ฤทัยกริม และคณะ. (2558). *โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนมือเจ๊ะคี อำเภอกลายานิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่*, เข้าถึงได้จาก https://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG56N0035.
- ประเวศ วะสี. 2543. นโยบายเพื่อคนจน. การประชุมเรื่อง “คนจนกับทางออกของสังคมไทย” 20-21 เมษายน 2543 ณ เขื่อนปากมูล จ.อุบลราชธานี.
- วิทยากร เชียงกุล. (2547). *พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการขจัดปัญหาคนจน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- วิบูลย์ รัตนารณวงศ์, วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ, จำเนียร ราชแพทยาคม, และ สุกมาส อังสุโชติ. (2563). การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เชิงพุทธ*. 5(4) (เมษายน 2563).
- ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. (2551). *เศรษฐศาสตร์เพื่อชีวิตประจำวัน*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2550). *โครงการศึกษาวิจัยสภาพเศรษฐกิจและสังคมหมู่บ้านปลูกฝิ่นซ้ำซาก*.
- สยามรัฐ. (2560). ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาระดับโครงสร้างสังคม. สยามรัฐออนไลน์. เข้าถึงเมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/27977>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559 เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2564 สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th>.
- Chatkaewnapanon, Y. (2012). *A Tourism History of Koh Samui, Thailand: Change and Adaptation in the Tourism Period*. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing.
- Herbert, S. (2000). 'For ethnography.,' *Progress in Human Geography*. 24(4): 530-568.
- Kearns, R.A. (2000). Being there: research through observaing and participating. In I. Hey. (Ed.). *Qualitative Research Method in Human Geography*, Victoria: Oxford University Press.